

Српско-Југословенски војни архив
Београд, Београдски војни архив
Београд-Београдски војни архив
-IV- 1945 год-

S-V-12189 11

Из Београдске Српске Армије

НАСТАВНИК ШКОЛА ВИШОМНО КОМАНДА

У ваздуха наређена Огр-Пов-6-Жу-службено од 23 ширма тек-год-, до-
дава са следећим извештај:

Штаб био био обавештен да Руске трупе прелазе у Србију предузео сам
поистоте и нарочите мере у погледу саобраћаја, сметња немачких транспорта и
намера да Немци у томе циљу пошљу сам једно јаким одељењем под командом на-
редника Војне Високог, који је имао задатак да пресеке немачке комуникације
на путу Краљево Бање и Краљево и да онемогући довозача појачања на Краљево
према Крушевцу. Један део снага Топлићког корпуса са истим задатком постављен
је између Стопане и Тресеника. Друга Крушевачка бригада и један део Драгубац-
ког корпуса имају су задатак да прекину комуникације и нападну Немце на путу
Крушевац-Стаћањ. Остали део снага био је подмешан у две групе од којих је јед-
на део блокирао Крушевац са задатком да се Немцима онемогући излазак на Кру-
шевца. Све остале снаге биле су на изичковање у сталном одолјаву комунистичких
снага на моје снаге. Бројно стање мојих снага које су биле ангажоване готово
целим против Немца и против комуниста износило је нешто преко 10000. Комуни-
сти у опште нису вршили напад на Немце већ само на моје снаге. Све јединице су
у ватрености извршиле свој задатак. Високог снага извршио сам споразумно са
Америчким војним делегатом поручником КРАМЕР који се на терену и лично уве-
рио да је комунистичким снагама једини напад био напад на нас; а ни у ком случа-
ју на Немце.

Све су припреме учинене да се Руске трупе по наређењу Високог коман-
де допремају као савезничке трупе. У том циљу, на дан 13 октобра 1944 год. када се
одвијало за прелазак Руских трупа преко реке В. Кораве, Амерички делегат поручник
КРАМЕР, изговорио је писмо команданту Руске дивизије у коме му је писано да те-
што се обавеза од зиме и можда га да му се обезбеди пут до вара од стране Рус-
ких јединица, јер није имао поверење у партизанске одреде и бојао се да су они
већ убијали у Руске трупе не би у путу могао бити убијен пошто су му партизан-
и прекини убиством. Писмо КРАМЕР које је било намењено команданту Руске див-
изије примио је потпоручник Александр Златковић 13 октобра 1944 год. у 6 ча-
сова и одмах кренуо на пут у праву Варварина-Златковић је пронашао командан-
данта дивизије 14 октобра 1944 год. у 10 часова у селу Шивцу (код Стаћања).
Руски командант шутико је Златковићу питао, да ли ћемо ми да се боримо против
них-Лененајен, Златковић је одговорио: "на нисмо савезници ва што да се тучемо" на
то је Руски командант дивизије одговорио: "не, ми нисмо савезници". Онда је питао
окуда је Американца у нашем Штабу. Када му је објашњено, да је поручник КРАМЕР,
чији Америчке војне мисије при нашој Врховној команди, рекао је: "код вас нема
никакве Америчке војне мисије". По том је узео карту, показао положаје око Кру-
шевца и рекао: "овуда на овим положајима налазе се партизани". На то је Златко-
вић рекао: "Да се на показани положаји налазе наше снаге и да партизани напада-
ју на ове положаје". Поменути командант дивизије одговорио је енергично: "не, то
није истина". По том је рекао да ће предати писмени одговор. Тачно у 13 часова
истог дана у Варварину командант дивизије позвао је Златковића и предло му
писмени одговор да поручника КРАМЕР Том приликом и усмено је рекао потпору-
чнику Златковићу, да је у одговору поручнику КРАМЕР уписао да наше снаге до 16
часова истог дана (14 октобра), револуцају Немце и да по том положе оружје.
Руски командант и то мало оружје задржало од Немца тако и своје основне с-
рце је, ошми да сви војници имају бити прикључени у Крушевцу са једно са овом
смерном, где ће се предати Руским групама. У преглавоном око се по овоме да
предлогом рече не посудио они на ниско изговори. Потпоручник Златковић је са овим
одговором ниско да пређе и до немце 23 км од Варварина до Крушевца. За чега се
и да ми је био циљ да овај паветај не отирне на време.

14 октобра у 6,30 часова, стигао је у мој Штаб Командант Делегационог
корпуса, Јон Герд, са једним Руским поручником, чије се имена не сећам. Одмах
је окретао конферанца на мојој сам присуствовао ја, мој докоњик потпору-
чник

О свом сусрету са Русима Кесеровић у свом извештају, на 3. страни, наводи и:

"Тада је Руски потпуковник јавио да је добио извештај, да његов командант дивизије, онај исти генерал који је у Ћићевцу добио писмо од поручника КРАМЕРА и дао одговор како је напред изнето, треба да дође у Крушевац и позвао ме је да му пођемо у сусрет - Пошли смо аутомобилима и између Крушевца и Јасике срели Команданта дивизије који се самном руковао веома хладно и недуго а моме помоћнику није хтео ни руку да пружи - Његови пратиоци опколили су нас са напереним митраљетима - Један од пратилаца видећи на моме нареднику Предрагу Богдановићу државни грб Краљевине Југославије на рукаву са натписом: "Са вером у Бога за Краља и Отаџбину", окренуо се осталим Руским пратиоцима и изговорио ове речи:"Јоп твоју маћ монархистичку, ето нужно всо разоружаћ и зарезат". Ове речи је неколико пута поновио, а остали су се цинички смејали - Ово се све дешавало у неиосредној близини команданта Руске дивизије - Тада смо кренули ирема Крушевцу, али тако да ја са мојим аутомобилом морам бити у средини колоне и тако ме, у ствари спровели у Крушевац - Одмах смо отишли у хотел "Париз" у једну собу где је дошао и поручник КРАМЕР са тумачем трговцем Јаковљевићем из Крушевца - Овде у хотелској соби била је иста психоза као и приликом сусрета на путу - Руски командант дивизије мене је питао само, које положаје држе моје јединице, колико су удаљени од Крушевца и која је јачина јединице - Нато сам му ја одговорио, да се један део мојих снага налази у самом Крушевцу и око њега, а други део још увек на местима, а други на вероватним правцима одакле би Немци могли покушати напад на Крушевац, а да је бројно стање мојих јединица 12.000 бораца одлично наоружаних нашто се он тргао и прекинуо даљи разговор самном - Тада се обратио поручнику КРАМЕРУ веома дрско и рекао му: " да њему није познато да постоји нека Америчка војна мисија код Драже Михајловића, те према томе он ће бити задржан и спроведен вишем Штабу - Видећи какве су његове намере ја сам се неопажено повукао до клозета и споредним излазом напустио хотел "Париз" и отишао у свој штаб - Убрзо затим дошао је мој обавештајац и известио ме је, да ме командант Руске дивизије позива на састанак у 16 часова - Упараво у то време Стигао је потпоручник Златковић из

Варварина, чије су ноге биле потпуно кржаве од трчања да бих стигао навреме, иредао је мени одговор и рекао ми шта му је усмено речено, од стране Руског генерала - Исто тако обавестио ме је да је видео једну већу колону војника Варваринског кориуса који су били разоружани и под јаком стражом спровођени у правцу Параћина - Тада сам одлучио, да на састанак унутим свога начелника штаба, мајора Микића и одређеног команданта места у Крушевцу, који као Руски ђак одлично говори Руски - Већ у то време Крушевац је био пун комуниста који су се провукли поред Руских трупа, или пак дошли заједно са њима - Под изговором да врше поседање положаја Руске јединице изишле су на положаје око Крушевца и одмах приступиле разоружавању мојих јединица - Исто ово чињено је и у самом Крушевцу где су Руси заједно са комунистима хватали наше војнике на улици, у локалимa и по кућама и разоружавали их - Војницима сам као и старешинама раније био издао наређење да се Русима не даје никакав отпор и стога ниједна пушка није опаљена на њих приликом разоружања - Људи су бежали из ровова са оружјем и том приликом убијани, али нико од њих није употребио оружје против Руса - У колико је било могуће обавестио сам људство да се у ситним деловима извуче из комунистичко - Руске блокаде и да Крене у Правцу Жељина и Гоча - Тада се вратио код мене у штаб поново мајор Микић и известио, да командант дивизије поново захтева, да ја лично морам доћи на конференцију. Видећи да је његов циљ да ме ухвати и преда комунистима нисам отишао на састанак, већ сам са најужном пратњом кренуо у правцу села Мачковца, увече око 17 часова - Разоружање мојих снага прво је отпочето на положају а доцније и у самој вароши -

Једнице мајора Весића налазиле су се под оружјем у Крушевцу, међутим када је мени упућен позив за састанак, позван је и мајор Весић, да дође код своје јединице - Тада му је наређено, да се војници са оружјем попну у камион и тада их је један Руски официр, који је ишао аутомобилом испред ових камиона, довео код хотела "Европе" и наредио паркирање у улици између хотела "Европе и кројачке радње Станка Катића тј. Чолакантићеве улице - Тек тада мајор Весић приметио је, да су са свих страна блокирани од Руских трупа - Тада је овај руски официр наредио да војници и старешине оставе оружје у камионима а они да се построје испред камиона. (...)

...покоји се дано партизански бригади у једном од њих се борили за даљини крајеви Краљева и Рањке.

...Поповић и Рањковић... 24 часа притисани од руског команданта...
 ...де је командантима... био одлучан одговор, отада је он одлучио да се борба са речима: "Бави Борба" сеоцизна, зато до 18 у 18 часова...
 ...не јединице са официрима на челу и изјавио морају доћи код свих...
 ...не ће чекати моје јединице и где ће бити разоружани. - "Према томе наш предлог није био прихваћен, - онда се обратио мојим официрима речима: "А дуковник...
 ...победи, али ништа за то, док ми он већ тамо где треба. - "Поповић и Рањковић поставили су питање, какав је став према партизанима, на шта је он одговорио одговором, да ће се партизани заједно са Русима борити и даће прозиву окупатора, - да су моји официри изјавили наду борбу и покушаји да га убеде у то, да партизански покрет не представља извес народне воље, већ да је огромна вољна народа за покрет Драге Михајловића а да партизани представљају једну огромну машину састављену од "националистичких елемената, - навели су и случај Павла Давидовића Краља који се данас налазе у партизанским редовима а који су се бојали противу Руса на источном фронту, - на то је он реаговао и рекао: "Не, то није истина, ни један Краљ није се борисо на фронту противу нас, - "И ствари је познато: "Бави је борба сеоцизна, - "Тада су моји официри најавили да је надам са јединицом, на шта је он одговорио, да у том случају одлази по његовом ултиматуму треба да доведе најстарија официра, - Тога су официри предложили продужење рока за полагање оружја, пошто је временски немогуће да се до одређеног рока све јединице прикупе, - Он је онда рекао да рок остаје, а оне јединице које се налазе даље имају поступно долазити, - онда су моји официри предложили, да наше јединице претходно изврше разоружање "екада у Рањкој и да потом положе оружје или у Рањкој или негде између Рањке и Краљева, - Руски генерал о овоме је размишљао кратко време, потом је упитао колико има километара између Краљева и Рањке и кад му је речено да има 70 км одбио је овај предлог и остао при првом захтеву, у 2 сата 17 октобра моји официри напустили су Крањевад и вратили се у руски штаб у близини Давидове Бање, одкале су у јутру рано кренули за јединицом испрелиш јединица делом пута од два руска команданта, - пре него што су почили на истребљивање су неку пролетерску дивизију која је заједно са Русима отишла у правцу Краљева, - Они официри отишли су ме на ивици обема реке Бра и уносили ме са напред наведеним руским захтевима, -

Имена руских команданта као и називе руских јединица које су вршиле разоружање мојих јединица у Крањевој и околани не могу дати, обзиром на то да је контакт са Русима трајао врло кратко време, те према томе треба потражити други начин, да би се утврдила имена ових лица и јединица, -

С БЕРНОМ У ВРАТА ЗА КРАЉА И ОТАШИНУ
 ДИВЕО КРАЉ ПЕТАР ДРУГИ



КОМАНДАНТ - ПУКОВНИК
Чито Касеповић

СЛЕТАЊЕ НЕМАЧКОГ АВИОНА 14. ОКТОБРА

Драгутин Кесеровић у свом извештају четничкој врховној команди на другој страни поред осталог извештава:

(...) "А један авијон са немачким пуковник пошао је из Краљева и спустио се на аеродром у Крушевцу, мислећи да аеродром још увек држе Немци. Том приликом заплењен је авијон а заробљен пилот и немачки иуковник. (...)

Милосав Петровић борац 6. српске бригаде о том авиону пише:

"Наш батаљон 14. октобра у поподневним часовима стигао је у село Гари. Ту смо заузели положај. Искористили смо све ровове које су претходно ископали четници. Били смо спремни да у 14.30 кренемо у борбу за ослобођење града.

Командир чете Зечевић Миливоје, постројио је чету и тражио 3 добровољца за извидницу. Он нам је дао упутства како да се крећемо према аеродрому. За нама је ишла чета развијена у стрељачки строј. Ишли смо кроз густу маглу и газили јаку росу, нред собом ништа нисмо видели.

Одједном сам на десетак метара испред нас видео нешто велико. Полегали смо по оној росној трави и кренули пузећи. Кроз 10 метара ходања угледао сам отворена врата. Питам се откуд кућа у пољу. Кад сам боље загледао, схватио сам да је то немачки двокрилни авион. Повикао сам: Немци су отишли! Приђемо сва тројица до авиона и ја довикнем чети иза леђа: Немци су отишли, ево га авион! Командир иза леђа прилази и каже: "Стварно су отишли, маму им швапску".

Кренули смо напред. После десетак метара смо наишли на гомилу машингеверске муниције. Трпамо муницију у торбе. Кад смо пошли још напред а оно изручен читав камион пушчане муниције. Бацамо маишнгеверску муницију, пунимо торбе пушчаном. За нама стиже чета и цео батаљон. Командант батаљона Мића Ђуровић на коњу одјури у град. За пола сата врати се са Руским официром. Командир постројише чете. Руски официр поздрави: "Смрт фашизму!" Ми сви углас: "Слобода народу"! Командант нам рече да су Руси и неке наше јединице још од јуче у граду.

ИЗ НЕМАЧКИХ ДОКУМЕНАТА

1944. г. 11. октобар

Команда корпуса Милер - посебне одредбе о инжињерији

Припремање и извршење рушења мостова на Морави спровешће и то:

- Одсек Клисуре - Сталаћ: Путне мостове дивизијска и трупна инжењерија 7. дивизије СС.

- Железничке мостове 16. пољски железнички батаљон Сталаћа.

- Постројења везе - јединице везе.

- Све прелазе преко Мораве припремљене за рушење обезбедити и држати под сталном посадом образованом од одељења за рушење и јаких делова за обезбеђење ојачаних противоклопним средствима.

(В. И. И. непр. арх. микрофилм НАВ-НТ-314-849/743)

1944.Г. 13. октобар

Команда 7. СС дивизије - Команди корпуса Милер

Извештава о поновном покушају пробоја од Алексинца ка Крушевцу. Руске трупе на маршу од Соко Бање ка Алексинцу. 1. батаљон 13. СС пука затвара правац код Алексинца и штити повлачење свих делова иза Мораве на западну обалу.

(В. И. И. непр. арх. четничка - микрофилм НАВ-НТ-314-849/715) *